

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА
УКРАЇНСЬКА БОГОСЛОВСЬКА АКАДЕМІЯ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ БОГОСЛОВСЬКИХ НАУК

Серія
«Україна – Цивілізація»

ТОМ V

Утвердження українського цивілізаційного простору: духовно-історичні передумови, сучасні тенденції та перспективи розвитку

Збірник наукових праць

Ужгород – 2016

УДК 316.722 (477)
ББК 60.59 (4 УКР) 2

*Друкується за рішенням
Вченої ради Карпатського університету
імені Августина Волошина
(протокол № 4 від 25.11.2016 р.)*

У-45 **Україна–Цивілізація. Том 5. Утвердження українського цивілізаційного простору: духовно-історичні передумови, сучасні тенденції та перспективи розвитку /** Карпатський університет імені Августина Волошина; Українська богословська академія ; редкол. : Бедь В.В., архім. (гол. ред.), Гайданка Є.І. (відп. секр.), Урста С.В. та ін. – Ужгород : Видавничий відділ КаУ, 2016. – 356 с.

У збірнику наукових статей подано результати досліджень у галузі соціально-гуманітарних наук.

Рубрики наукового видання охоплюють сфери філософських, богословських, юридичних, історичних, політичних, економічних, педагогічних та психологічних наук.

Видання розраховане на широке коло фахівців з соціально-гуманітарних наук.

Збірник підготовлений за результатами проведення X Міжнародної науково-практичної конференції «Утвердження українського цивілізаційного простору: духовно-історичні передумови, сучасні тенденції та перспективи розвитку» (Україна, м. Ужгород, Карпатський університет імені Августина Волошина, 3–4 листопада 2016 року).

Конференція приурочена 25-ій річниці новітнього відновлення багатотисячолітньої Української державності.

*Відповідальність за добір та викладення матеріалу несуть автори.
Редакція залишає за собою право літературного редагування статей.
Передрукування дозволяється лише за письмовою згодою редакції.*

© Редакційна колегія, 2016
© Автори статей, 2016
© Карпатський університет
імені Августина Волошина, 2016

льше вивчення впливу соціальних чинників на успішність адаптації та розроблення цілісної моделі психолого-

педагогічного супроводу першокурсників.

1. Гришанов А.К. Социологические проблемы адаптации студентов младших курсов // Психолого-педагогические аспекты адаптации студентов к учебному процессу в вузе. Кишинёв, 2013. – С. 36-42.
2. Васильева С. В. Адаптация студентов к вузам с различными условиями обучения / С. В. Васильева // Психолого-педагогические проблемы развития личности в современных условиях: психология и педагогика в обществен. практике : Сб. науч. трудов. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2000.
3. Казміренко В. П. Програма дослідження психосоціальних чинників адаптації молодшої людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії/ В. П. Казміренко // Прак. психологія та соціал. робота. - 2012. - № 6. - С. 76-78.
4. Левківська Г.П. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти. – К., 2000. – 102 с.
5. Пиаже Ж. Психологія інтелекту / Ж. Пиаже.- СПб: Питер, 2003.-192 с.
6. Якунин В.А. Педагогическая психология : Учеб. Пособие / В.А. Якунин. – Изд. 2. - СПб.: Изд-во Михайлова В.А. - 349 с.

УДК 37.032 (063)

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ ОСОБИСТОСТІ

Гончаренко Алла Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ

Ключові слова:

*мовленнєва компетентність,
педагогічний такт,
педагогічна майстерність,
розвивальне середовище*

У тезах розглядаються компоненти педагогічного такту. Розкриваються педагогічні умови зростання мовленнєвої особистості у дошкільному дитинстві.

Keywords:

*rechevaya competence,
pedagogical tact,
pedagogicheskoe Mastery,
razvuyayuschaya
Wednesday*

In theses are considered components of pedagogical tact. Revealed pedagogical conditions of individual verbal growth in early childhood.

Ключевые слова:

*речевая компетентность,
педагогический такт,
педагогическое мастерство,
развивающая среда*

В тезисах рассматриваются компоненты педагогического такта. Раскрываются педагогические условия роста речевой личности в дошкольном детстве.

Актуальність виховання мовленнєвої особистості в дошкільному віці обумовлена виокремленням її як частини інтегрованого поняття життєвої компетентності дітей дошкільного віку [1, с. 37-44]. Осягнути складний багатогранний світ взаємин дитини, варіативність мовленнєвих контактів можна лише за умов розуміння її душевного стану, мотивів, цілей, планів, ймовірних напрямів дій, і, таким чином, непомітно й тактовно сприяти реалізації мети. Це складові розвивального соціального середовища для зростання мовленнєвої особистості. Отже, сутність педагогічного спілкування зводиться до усвідомлення значущості та неповторності особистості кожного вихованця [3].

Поняття «педагогічна культура» знайшло відображення в працях В.О. Сухомлинського, де, на думку вченого, важливим є вміння звертатися до розуму і серцю учня. Отже, педагогічна культура може розглядатися як інтеграційна характеристика особистості, спосіб і міра реалізації сутнісних сил педагога в професійній діяльності [4]. Одна з професійних якостей вихователя є педагогічний такт. Більшість авторів справедливо вважають педагогічний такт результатом самостійної тривалої, систематичної роботи педагога, що є однією з ознак педагогічної майстерності. Психолого-педагогічна література, підходячи до вивчення змістовного наповнення терміна «педагогічний такт», знаходить тісний його зв'язок з педагогічною майстерністю. Така позиція видається логічною, оскільки такт розглядається як частина цілісного і багатогранного педагогічної майстерності [4].

Результатом тривалих і різнобічних наукових досліджень стало обґрунтування поняття педагогічної майстерності. Так виділяється погляд на педагогічну майстерність як на теоретичні знання та практичні вміння, професійну навченість педагога, озброєність його педагогічною технікою мовних і немовних засобів (В.О. Сластьонін, О.М. Столярченко). Трактують В.І. Загвязінско-

го, З.М. Курлянд зводиться теж до педагогічної техніки, проте з додаванням індивідуальної творчості педагога. Продовжуючи технологічний підхід, І.Ф.Харламов вважає педагогічну майстерність, доведену до вищого ступеня досконалості, навчальної та виховної спритності. Педагогічна майстерність в цілому розглядається як характеристика високого рівня педагогічної діяльності, а її критеріями є науковість, гуманність, доцільність, результативність, демократичність, творчість; як високе мистецтво виховання і навчання дітей, яке постійно вдосконалюється, доступне кожному педагогу, який працює над собою і любить дітей [5].

Основою педагогічного такту є почуття міри, педагогічної доцільності в застосуванні педагогічного впливу на вихованців. Міра педагогічної доцільності регулюється реалізацією конкретного освітнього завдання і виражається в оптимізації педагогічного впливу з урахуванням особливостей кожної психолого-педагогічної ситуації. Посилення уваги до особистості як активного суб'єкта життєтворчості, виводить нас на проблему педагогічного такту. У психолого-педагогічній літературі знаходимо узагальнені характеристики педагогічного такту стосовно дітей дошкільного віку:

- єдність ділових і психологічних контактів педагога і дітей;
- інтелектуальні компоненти психологічних контактів педагога і дошкільнят: здатність бути переконливим носієм інформації, дохідливо розширювати для дітей життєвий простір, залучаючи до цього процесу і вихованців; вміння викликати в свідомості дітей відповідні асоціативні образи;
- емоційні компоненти психологічних контактів педагога і дошкільнят: щирість, простота і природність у спілкуванні, емоційна або спокійно-ділова форма спілкування, емоційна рівновага;
- врівноваженість педагога при спілкуванні з малюком, вміння слухати партнера;

• взаємна довіра педагога і дітей, створення атмосфери доброзичливості [2, с. 139-141].

Сучасна модель освіти пред'являє до вихователя високі вимоги щодо професійної компетентності, зокрема мовленнєво-комунікативної, соціальної, та покладає на нього функцію активного учасника особистісно орієнтованого спілкування. Наукова розвідка дозволила виокремити педагогічні умови мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку з урахуванням компонентів педагогічного такту.

Умова перша. Змістовий, емоційний чи діяльнісний матеріал доцільно подавати дитині відповідно до її потреби, наміру, інтересу. Майстерність педагога полягає в тому, щоб побачити настрій, бажання, стан дитини, зрозуміти ступінь його зайнятості та обов'язково враховувати цю зайнятість, надаючи дитині право на самостійне дозування мовної активності. Такт і глибоке розуміння різних обставин конкретної ситуації відповість на питання: чи хоче дитина зараз займатися тим, що заплановано дорослим, чи потрібна їй в цю хвилину спільна з педагогом діяльність, чи не порушить вона зайнятості, зосередженості дошкільника тощо.

Умова друга. Заохочуючи дитину до мовленнєвої активності, доцільно врахувати міру її успіху-неуспіху в попередній подібній діяльності.

Умова третя. Незнайомий для дитини матеріал повинен бути опрацьований дорослим з таким запалом і переконанням, де б успіх був неминучий.

Умова четверта. Порівняння дітей між собою унеможливорює виокремлення дитини як неповторної особистості. Радимо уникати змагальності в мовленнєвій діяльності на кшталт: хто більше назве ..., швидше згадає ..., чітко розповість ... тощо. Кожна особистість неповторна, має свій темп розвитку, тому і вимагає особливого такту в застосуванні таких індивідуальних форм, способів педагогічного впливу, які б стимулювали творчість. Важливим буде визнання

висхідного шляху малюка, його самостійних досягнень.

Умова п'ята. Ефективна реалізація мовних завдань знаходить своє місце в будь-якій діяльності, якою цікавляться діти, і не може мати меж спеціально обмеженого в часі організованого заняття. Це та точка відліку активності дитини, яка спровокована елементом розвивального середовища і не обумовлена традиційними рамками.

Умова шоста. Реалізуючи завдання комунікативно-мовленнєвої діяльності дитини, педагогу варто всіляко стимулювати її до активності. Доцільно будувати педагогічний процес так, щоб дитина була не тільки слухачем, а й висловлювала свою думку, прагнула її довести, переконливо аргументувала, не боячись власної помилки та критичного погляду дорослого; спробувала загітувати, зробити своїм одностороннім партнером по спілкуванню (однолітка або дорослого), щоб знайти істину всіма доступними способами.

Умова сьома. У спілкуванні з дитиною необхідно сповідувати виключно партнерський стиль. Дорослий – той партнер, який в певних ситуаціях більше знає, далекоглядніший, завбачливий, вправно діє, зауважує важливе, розкриває причинно-наслідкові зв'язки або словами, як штрихами, підводить до них дітей. Робить це так природно, майстерно, непомітно, що дитині здається, що вона сама зробила висновок, відкриття, встановила зв'язок між розрізненими об'єктами, явищами, подіями. Педагогічний такт в тому і полягає, щоб пристосуватися до індивідуального розвитку дитини, окремими кроками, репліками наближаючи її до успішного результату.

Умова восьма. Поважаймо дитяче незнання і дитячу помилку, на які дошкільник має право.

Таким чином, кожен талановитий, висококваліфікований, вдумливий педагог поєднує в своїй практиці загальнотеоретичні досягнення педагогіки, власний досвід, особистісні переваги та особливості дітей, з якими він працює.

За словами Ф. Фребеля, між вихователем і дитиною повинно бути внутрішнє єднання у спільній діяльності, грі. Ди-

тина розкриється, якщо з нею працюватиме художник.

1. Гончаренко А.М. Організація життєдіяльності старшого дошкільника у розвивальному просторі дошкільного навчального закладу [Текст] // *Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи: Збірник методичних матеріалів* / [авт.-упоряд.: О.П.Долинна, О.В.Низковська, Т.П.Носачова]. - Тернопіль: Мандрівець, 2011. - С. 37-44.
2. Етерская Н. А. Педагогический такт – неотъемлемая часть мастерства современного учителя [Текст] // *материалы IV междунар. науч. конф. [Теория и практика образования в современном мире]*, (г. Санкт-Петербург, январь 2014 г.). - СПб.: Заневская площадь, 2014. – С. 139-141.
3. Иванова Т.І. Культура педагогічного спілкування: Монографія / За ред. І.А. Зязюна. - К.: ЦИП, 1999. - 357с.
4. Педагогические технологии / авт.-сост. Т.П.Сальников. - М.: ТЦ Сфера, 2005. - 128 с.
5. Український педагогічний словник / За ред. С.У. Гончаренко. - М.: Либідь, 1997. - С. 252.

УДК 378.147

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ФАХІВЦЯМИ З ЕКОНОМІКИ

Жук Лариса Борисівна

старший викладач кафедри природничо-гуманітарних та інформаційних дисциплін Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського Національного торговельно-економічного університету, адвокат м. Ужгород

Стрельников Віктор Юрійович

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава

Ключові слова:

система інтенсивного навчання, принцип, змістовий модуль, елемент модуля, професійна підготовка, підходи, освітня парадигма, дефініції, категорії

Розглянуто принципи: цільового призначення інформаційного матеріалу; поєднання комплексних, інтегруючих і особистих дидактичних цілей; повноти навчального матеріалу; відносної самостійності елементів модуля; реалізації зворотного зв'язку; оптимальної передачі інформаційних і методичних матеріалів; методологічні (загальні) принципи, принципи проектування мети і змісту навчання, принципи проектування навчального процесу і дидактичної системи та додаткові або традиційні принципи.

Наукове видання
Збірник наукових праць
«Україна - Цивілізація»
Том 5.

*Утвердження українського цивілізаційного простору: духовно-історичні передумови,
сучасні тенденції та перспективи розвитку*

Scientific edition
Collection of scientific papers
«Ukraine - Civilization»
Vol. 5.

*Evolution of the Ukrainian Civilisational Space: Historic and Spiritual Preconditions,
Modern Tendencies and Prospects of Development*

Научное издание
Сборник научных трудов
«Украина - Цивилизация»
Том 5.

*Утверждение украинского цивилизационного пространства: духовно-исторические
предпосылки, современные тенденции и перспективы развития*

ЗАСНОВНИКИ:
Карпатський університет імені Августина Волошина
Українська богословська академія
Міжнародна академія богословських наук

Головний редактор – Бедь В.В.
Відповідальний секретар – Гайданка Є.І.

Рекомендовано до видання 25 листопада 2016 р.
Формат 60×90 1/16 Ум. друк. арк. – 16.

Макет розроблено: Є.І. Гайданка.
Верстка: Є.І. Гайданка
88000, Україна, м. Ужгород, вул. Гойди, 4,
тел/факс: +38 (0312) 61-29-45, e-mail: haydankayew@ukr.net